

Kako je HDZ rušio prijedloge HSP-ovih lustracijskih zakona 1998. godine

Vladimir Šeks i akademik Dubravko Jelčić bili su žestoki protivnici Prijedloga zakona

Šeks je smatrao da Prijedlog Zakona predstavlja ograničenja prava i sloboda, a akademik Jelčić kako je dr. Tuđman već osudio protunarodni komunistički režim

PIŠU:
mr. sc. BLANKA MATKOVIĆ
I DRAGOMILA POŠA,
članice Hrvatske družbe
povjesničara 'Dr. Rudolf
Horvat'- Zagreb

U tekstu pod naslovom '27 godina čekamo Zakon o lustraciji', objavljenome u Hrvatskom tjedniku 6. srpnja, naveli smo da su jedine dvije bivše komunističke zemlje, a danas članice Europejske Unije, koje nisu donijele lustracijski zakon; Republika Slovenija u kojoj se 1997. na saborskoj raspravi glasalo protiv usvajanja takvoga zakona, te Republika Hrvatska u kojoj je 1998. i 1999. 'Prijedlog zakona o otklanjanju posljedica totalitarnoga komunističkoga režima' Hrvatske stranke prava (HSP), glasovanjem skinut s dnevnog reda Sabora, pa se o njemu nije niti raspravljalo. O tim događajima opširnije ćemo pisati u ovome i narednom tekstu.

U političkome životu lustracija znači udaljavanje kadrova na višim državnim pozicijama koji su služili režimu koji je promijenjen. Ta mjera je obično vremenski ograničena na pet ili deset godina, a omogućuje brži i efikasniji prijelaz iz jednoga u drugi državni oblik. To je pogotovo pozitivna i nužno potrebna mjera kada se iz jednoga totalitarnoga režima prelazi u demokratski, kao što je to bilo s Hrvatskom 1990. godine.

No, prelazak 1990. – 1991. i prve demokratske izbore nije pratila lustracija, ili istinitije, pratio ju je jedan vid djelomične lustracije, umirovljenje, ali ne kadrova iz gornjih katova komunističkoga režima, nego umirovljenje običnih Hrvata, nepartijaca, koji su ipak uspjeli preživjeti 45 godina u vlastitoj zemlji kao građani drugoga reda, a da nisu iselili. Oni u onome što će uslijediti – pljačka *reliquiae reliquiarum* Hrvatske – nisu trebali sudjelovati.

Došao je i prošao rat. Pojedini problemi ostali su neriješeni, a drugi su se počeli pojavljivati.

11. veljače 1998., Hrvatska stranka prava (HSP), odnosno njeni pred-

stavnici A. Đapić, dr. B. Kandare i V. Jukić, zastupnici u Hrvatskom državnom saboru predaju predsjedniku Zastupničkoga doma Sabora (akademiku Vlatku Pavletiću) dva prijedloga koji se odnose na prošli komunistički i totalitarički režim:

1. Prijedlog zakona o otklanjanju posljedica totalitarnoga komunističkoga režima (PZ br. 396)

2. Prijedlog deklaracije o osudi totalitarnoga komunističkoga režima

(Hrvatski državni sabor, Zastupnički dom¹). Odbor za ustav, Poslovnik i politički sustav. Kl.: 004-01/98-04/01; Urbroj: 62-98-41; Zagreb, 11. veljače, 1998.)

Na ove prijedloge, prije no će ih se uvrstiti u dnevni red Sabora, gdje bi se o njima trebalo glasovati, dopušteni su prigovori, a mišljenje i zaključak o njima daje "Odbor za ustav, Poslovnik i politički sustav". Odbor svoje zaključke proslijeđuje Zastupničkome domu Sabora na glasovanje. U dostupnome dokumentu nisu navedena imena odbornika ni zastupnika, dok su kao zastupnici koji su uložili prigovor navedeni (u Zapisniku sa 29. sjednice Zastupničkoga doma HDS-a 1998.): **Vladimir Šeks, akademik Antun Dubravko Jelčić, Marin Milet i Srećko Bijelić (+).**

Glasovanjem su odbačena oba prijedloga. Dojam je da su sabornici 1998. godine velikom većinom (62:7) legitimirali 45 godina strahovlade, kao i sveopću komunističku čistku, koja je 1945. godine uz masovne likvidacije ravne genocidu pratila prelazak iz jednoga sustava u drugi.

Prije nego navedemo fonogram rasprave, potrebno je prisjetiti se glavnih tema i prijedloga iz HSP-ovog Prijedloga zakona, koji u svemu sadrži 17 članaka i 3 uvodna poglavљa.

HSP-ov Prijedlog zakona o uklanjanju posljedica totalitarnoga komunističkoga režima

U prvoj (I.) poglavljiju se citiraju Ustavne osnove za donošenje ovoga Prijedloga Zakona: stavak 2. Izvořišnih osnova Ustava RH, te čl. 2.4.1. Ustava

¹ Zastupnički dom od promjene Ustava 2001. više ne postoji, Sabor je postao jednodoman.

RH. U drugome (II.) poglavlu donosi se 'ocjena stanja' i pojašnjavaju se 'temeljna pitanja koja se trebaju urediti zakonom', kao i 'posljedice koje će proistjeci donošenjem zakona'. Iznose se tranzicijski problemi prelaska iz neslobodnoga u slobodno demokratsko društvo i problemi političkoga, ekonomskoga, socijalnoga i psihološkoga nasljedstva komunizma. Spominje se vrh komunističke partije kao organizator i predvodnik komunističkoga totalitarnoga režima, te organizacije tajne policije, JNA i druge koje su bili stupovi u održanju represivnoga režima kroz 45 godina. Prijedlog zakona stoga se odnosio samo na vrhušku, na organizatore i aktivne provoditelje represalija, a ne na sve članove partie, jer aktivni provoditelji i nalogodavci represalija u jednome sustavu ne mogu biti promicatelji ljudskih prava i sloboda u drugome sustavu. U trećemu (III.) poglavju je riječ o sredstvima potrebnima za provedbu zakona koja bi se osigurala iz proračuna RH.

Članci 2. – 4. opisuju vrste službi i djelatnike bivšega režima, koji se smatraju povlaštenicima bivšega režima, na koje se odnosi provjera od strane Povjerenika za lustraciju (čl. 8. – 12.). Ukoliko se pokaže da je kandidat za neku državnu službu (popis službi u čl. 11.) bio povlaštenik bivšega režima ili aktivni djelatnik/agent (čl. 3. i 4.) isti će se zamoliti da dobровoljno povuče kandidaturu, odnosno odstupi, a ukoliko to ne učini o tomu će biti obaviješten Lustracijski sud koji će o stvari dalje odlučivati (čl. 12. – 13.). Isključenje od kandidature, odnosno od obavljanja državnih službi traje pet godina (čl. 15.).

U članku 2. Prijedloga zakona, također su imenovani organi tj. službe koje su vršile 'nadzor i progon' u ime totalitarnoga komunističkoga režima, a to su: KPH (Komunistička partija Hrvatske), OZNA (Organizacija za zaštitu države) i njezini sljednici UDBA, SDS, rječju tajna policija, te VOS I KOS (obavještajna ili protuobavještajna služba JNA).

Članak 3. se nadovezuje na članak 2. i u njemu su navedeni 'povlaštenici komunističkoga totalitarnoga režima', a to su: 'osobe kojima su u cijelosti ili u bitnome dijelu bile dostupne informacije koje je prikupljala tajna policija, te obavještajna služba, odnosno osobe

koje su raspolagale s prikupljenim informacijama - osobe kojima je tajna služba ili obavještajna služba omogućavala materijalne povlastice te druge prednosti.'

- osobe kojima je posredovanjem tajne policije ili obavještajne službe, odnosno Komunističke partije oprošteno kazneno djelo.

- osobe koje su uz znanje ili po nalogu tajne policije, odnosno obavještajne službe, na teritoriju RH ili u inozemstvu planirale, podupirale, organizirale, odnosno pripremale ili izvodile kaznena djela.'

Članak 4. pojašnjava koji su djelatnici bili aktivni, odnosno agenti, a koji nisu te koji su bili suradnici, odnosno dousnici. Aktivnim djelatnicima smatraju se samo one osobe koje su bile u djelatnom odnosu s tajnom policijom, odnosno obavještajnom službom i koji su imali udjela u donošenju odluka (čl. 3).

Članak 11. popisuje koje dužnosti su obuhvaćene provjerom; predsjednik države, podpredsjednik, ministri i članovi vlade RH, zastupnici u HDS, veleposlanici, generalni konzul i konzuli RH, predstojnici vladinih ureda i uprava ministarstava RH, dužnosnika lokalnih samouprava i uprava, sveučilišnih nastavnika, urednika i novinara, javnih bilježnika, sudaca, državnih odvjetnika i pravobranitelja, pa sve do članova izbornih povjerenstava.

Važni elementi u HSP-ovom Prijedlogu zakona su još i Ured i pismohrana državnoga povjerenika (za lustraciju) i u čl. 6. navedena izuzeća.

HDZ ruši HSP-ove prijedloge

O Prijedlogu zakona o otklanjanju posljedica, svoje je mišljenje dalo 69 zastupnika sa zaključima Odbora i izlagatelja V. Šeksa iz Kluba zastupnika HDZ-a i predsjednika Odbora, da se Prijedlog zakona ne uvrsti u dnevni red suglasila su se 62 zastupnika, a protiv je bilo njih 7. Slično je prošao i Prijedlog deklaracije o osudi totalitarnoga komunističkoga režima, na koji je prigovor u raspravi iznio akademik Dubravko Jelčić, također iz Kluba zastupnika HDZ-a. Za prigovor, a protiv Prijedloga deklaracije glasalo je 59 zastupnika, dok je

njih 16 bilo protiv prigovora i za njezino uvrštenje u dnevni red.

Pismeni prigovori četvorice sabornika nisu dostupni javnosti, ali je **dostupno Izvješće Odbora zajedno s Fonogramom** koji sadrži vrlo kratku raspravu između Odbora kao podnositelja prigovora i podnositelja prijedloga zakona

Zastupnici HSP-a u Hrvatskom državnom saboru Anto Đapić, dr. Boris Kandare i Vlado Jukić, 11. veljače 1998. predali su predsjedniku Zastupničkoga doma Sabora akademiku Vlaku Pavletiću Prijedlog zakona o otklanjanju posljedica totalitarnoga komunističkoga režima i Prijedlog deklaracije o osudi totalitarnoga komunističkoga režima. Prijedlozi nisu ni došli do Sabora, HDZ je bio protiv i glasovanjem su odbačena oba

(2-3 replike) iz koje ovdje donosimo zaključak i cijelu raspravu.

Iz rasprave je vidljivo da prigovaratelji, zastupnici HDZ-a, namjerno ili nenamjerno, krivo čitaju ili tumače prijedloge HSP-a i da u poznim godinama ne pristaju ustupiti ni malo svoje vlasti i položaja drugima, onima koji tu priliku 45 godina nisu imali. Oni smatraju kako bi bilo nepravedno, pa i ne-

moralno bilo koga, pa čak i zločince, isključiti na par godina iz vlasti ili viših državnih funkcija. Da su drugi bili, ne samo 45 godina nego i 70, isključeni iz vlasti i viših državnih funkcija, njima to ne smeta, ne smatraju to nepravednim i nemoralnim. Oni insinuiraju HSP-u da bi oni sve članove partije ili sve koji u Jugoslaviji nisu robijali isključili iz vlasti, iako su čl. 2.-4. HSP-ovog prijedloga jasni i odnose se samo na one koji su bili u vrhu poznatih službi, kao SDB, UDB, MUP i u vrhu KPH, kao i za one koji su odgovorni za počinjene zločine.

Op. Izvješće i Fonogram su doneseni prema izvorniku koji nam je dostavila saborska Informacijsko-dokumentacijska služba (12.07.2017.) i nisu jezično ispravljeni, osim izuzetno (tipfeleri ili izostavljena slova).

Izvješće Odbora za ustav, Poslovnik i politički sustav

Iz Izvješća Odbora za ustav, Poslovnik i politički sustav (Hrvatski državni sabor, Zastupnički dom, Odbor za ustav, Poslovnik i politički sustav. Kl.: 004-01/98-04/01; Urbroj: 6211-98-11; Zagreb, 17. ožujka 1998.):

'deklaracije onemogući osobe, koje su u komunističkome sustavu bili krvnici i progonitelji nositelja ideja za ostvarivanje samostalne hrvatske države, u obnašanju istaknutih dužnosti u Republici Hrvatskoj. Odbor je u raspravi utvrdio da je Prijedlog zakona i deklaracije izričito oprečan ustavnim odredbama, a s političko-nacionalnoga stajališta protivan općeprihvaćenoj ideji o pomirbi hrvatskoga naroda.' (podebljano: autori)

'Odbor je istaknuo da je Ustav Republike Hrvatske u člancima 14., 45. i 54. izričito propisao prava i slobode svakoga čovjeka i građanina, neovisno o njegovoj rasi, boji kože, spolu, jeziku, vjeri, političkom ili drugom uvjerenju, nacionalnom ili socijalnom podrijetlu, s tim da je čl. 16. propisao da se te slobode i prava mogu ograničiti samo zakonom kako bi se zaštitila sloboda i prava drugih ljudi, pravni poredak, javni moral i zdravlje.'

Odbor je jednoglasno predložio Zastupničkome domu Sabora da doneše sljedeće zaključke:

Odbija se Prijedlog zakona o otklanjanju posljedica totalitarnoga komunističkoga režima.

Odbija se Prijedlog deklaracije o osudi totalitarnoga komunističkoga režima.

Za izvjestitelja na sjednici Zastupničkoga doma Sabora, Odbor je odredio zastupnika Vladimira Šeksa, predsjednika Odbora.

Fonogram sjednice Zastupničkoga doma Sabora, 18. ožujka, 1998.

Iz Fonograma sjednice Zastupničkoga doma Sabora, 18. ožujka, 1998., pod predsjedanjem predsjednika Zastupničkoga doma Hrvatskog državnog sabora, akademika V. Pavletića:

Predsjednik:

Sukladno članku 192. stavak 3. Poslovnika, pisani prigovor na predloženi dnevni red dostavili su zastupnici Vladimir Šeks, akademik Antun Dubravko Jelčić, Marin Mileta i Srećo Bijelić.

Zastupnik Vladimir Šeks u prigovoru traži da se iz dnevnoga reda izostavi točka Prijedloga zakona o otklanjanju posljedica totalitarnoga komunističkoga režima, čiji su predlagatelji zastupnici: Anto Đapić, Boris Kandare i Vlado Jukić.

Pisani prigovor primili ste na sjednici. Molim uvaženoga zastupnika Vladimira Šeksa da uzme riječ.

Vladimir Šeks:

Poštovani gospodine predsjedniče, dame i gospodo zastupnici.

U ime Kluba zastupnika Hrvatske demokratske zajednice, uložio sam prigovor da se iz dnevnoga reda isključi uvrštena točka Prijedloga zakona o otklanjanju posljedica totalitarnoga komunističkoga režima čiji su predlagatelji zastupnici Stranke prava, Hrvatske stranke prava Anto Đapić, Boris Kandare i Vlado Jukić.

Mi držimo u HDZ-u da Prijedlog ovoga zakona nije prihvatljiv ni s ustavno-pravnoga ni s nacionalno-političkoga stajališta i to iz sljedećih razloga: u odnosu na Ustav prema odredbi članka 14. Ustava građani Republike Hrvatske imaju sva prava i slobode i jednaki su pred zakonom, neovisno između ostaloga, o svome političkome ili drugome

uvjerenju ili drugim osobinama. Prema odredbi članka 16. Ustava Republike Hrvatske prava i sloboda mogu se ograničiti samo zakonom da bi se zaštitila sloboda i prava drugih ljudi, pravni poredak, moral i zdravlje. Isključivanje od mogućnosti da veliki broj hrvatskih građana, kako se predlaže po zastupnicima HSP-a, budu isključeni od sudjelovanja u izvršnoj vlasti od vrsta izvršne vlasti, dijela i u lokalnoj vlasti, samoupravi, zakonodavnoj da budu zastupnici, u diplomaciji, novinarstvu, znanosti, sveučilišni nastavnici, sudbenoj vlasti, članstva u upravnim i nadzornim odborima u većin-

skoga naroda i svih građana Hrvatske, da u jednome demokratskom postupku kod izbora procjeni i oceni hoće li birati ili poklanjati povjerenje ljudima koje bi Hrvatska stranka prava željela eliminirati od obnašanja niza dužnosti, odnosno dužnosti naznačenih u Prijedlogu zakona. I drugo, što je osobito važno, prema odredbi članka 6. Prijedloga zakona Hrvatske stranke prava, od primjene tog zakona bilo bi izuzete samo one osobe kojima je isključivo pisanom pravomoćnom odlukom, dakle, ili sudbenoga ili upravnoga tijela utvrđeno da su bile proganjane ili onemogućavane od komunističkoga re-

žima zbog zalaganja za nacionalna prava hrvatskoga naroda zbog antikomunističkoga djelovanja ili zalaganja za uspostavu demokratskoga poretka.

Međutim, od '45. godine, pa i nešto prije, '45. do svibnja '90. godine, tisuće i tisuće hrvatskih građana, koji su u jednome dijelu svoga života i djelovanja, bilo u uvjerenjem, bilo nevoljno, bilo formalno, spadali prema ovome Prijedlogu zakona u krug, kako ga Prijedlog zakona naziva povlaštenika komunističkoga totalitarnoga režima, ali koji su do 30. svibnja '90. godine u drugim razdobljima svoga života i djelovanja postali žrtve toga sustava i progona i nadzora, ali nisu nikakvom pisanom pravomoćnom odlukom proganjane ili onemogućavane od toga istoga sustava, zbog zalaganja za nacionalna prava hrvatsko-

ga naroda ili zbog antikomunističkoga djelovanja ili zalaganja za uspostavu demokratskoga poretka. Na primjer, nakon 1971. godine, tisuće ljudi koji bi po prijedlogu ovog zakona spadale u tzv. povlaštenike komunističkoga režima, bili su proganjani i onemogućavani na različite načine. Mnogi od njih su izgubili posao, prisiljeni davati ostavke, tjerani su na ostavke, onemogućavani su u zaposlenju, tjerani su i u političku i ekonomsku migraciju, a sve bez ikakvih pravomoćnih odluka bilo sudbenih, bilo upravnih tijela. Mogli bi nabrajati ovđe stotine imena iz ovlasti politike, iz ovlasti različitih društvenih djetalnosti, od sudstva, novinarstva, školstva, znanosti, ljudi koji su u jednomete razdoblju svoga života došli u sukob sa sustavom vrijednosti ili prodajom politike prošloga sastava, zbog toga što su se uistinu zalagali za nacionalna prava hrvatskoga naroda, što su se sauzimali za demokratski poredak i demokratska načela. Kad bi se ovakav zakon usvojio i prihvatio svi ti ljudi koji su u jednomete razdoblju svoga života, kao što se navodi u Prijedlogu zakona, obzirom na svoj politički ili državni položaj, bile su im dostupne informacije koje nisu bile dostupne drugima, oni bi trebali biti islučeni iz političkoga i državnoga života u Republici Hrvatskoj.

Nadalje, mnogi ljudi koji bi prema prijedlogu ovoga zakona spadali pod njegov udar, dakle bili isključeni da sudjeluju u zakonodavnom vrhu izvršne vlasti, u vojci, sudbenoj vlasti, u novinarstvu, u medijima, u upravnim i nadzornim odborima poduzeća, djelovali su i u nejzinoj obrani i to s puškom u ruci, i u izgradnjji države počevši od znatnoga broja viših i nižih časnika bivše JNA, dijela dužnosnika i MUP-u. Pa kada bi, stoga, ovaj Prijedlog zakona bio prihvacen, što mislim da bi bilo krajnje nemoralno i štetno po državne i nacionalne interese Hrvatske, svi oni bi bili isključeni po sili zakona od obnašanja raznih dužnosti koje predviđa ovaj dio zakona. I što je najvažnije i odlučnije po stajalištu HDZ-a do 1990. godine, političko biće hrvatskoga naroda bilo je u znatnoj mjeri i razjedinjeno i suprotstavljenio ideološkim podjelama, i politikom nacionalne pomirbe koja je naišla na odziv u ogromnoj većini hrvatskoga naroda. Došlo je do toga jednoga

ujedinjenja hrvatskoga naroda što je bila nužna i bitna pretpostavka za uspješno izborenje i nacionalne države i državne suverenosti i nacionalne slobode.

A danas i u buduće, organizirati i nositi podjelu, organizirati čistke, one čistke koje bi zapravo imale svoj odraz, imale

Prigovor na Prijedloge uputili su Vladimir Šeks, akademik Antun Dubravko Jelčić, Marin Milica i Srećko Bijelić. Zastupnički dom je većinom glasova 62 'za' i 7 'protiv', prihvatio Šeksov prigovor i u dnevni red nije uvršten Prijedlog zakona o otklanjanju posljedica totalitarnoga komunističkoga režima, dok je s 59 'za' i 16 'protiv' prošao prigovor akademika Antuna Dubravka Jelčića koji je tražio da se iz dnevnoj reda izostavi Prijedlog deklaracije o osudi totalitarnoga komunističkoga režima

svoje značenje kao što su bili primjeri u staljinističkim čistkama ili u SAD-u protukomunističke historije (histerije? op. aut./ Markartija /McCarthy op. aut./), značilo bi ponovo razjedinjavati hrvatsko nacionalno biće i dovoditi u pitanje krvavo izborenju nacionalnu slobodu i suverenost Hrvatske države. Iz izloženih svih tih razloga, Klub zastupnika Hrvatske demokratske zajednice predlaže da se ovaj prijedlog zastupnika Hrvatske stranke prava, bez obzira na njihove

namjere izostavi s dnevnog reda Hrvatskoga državnog sabora. Hvala lijepa.

Predsjednik:

Želi li jedan od predlagatelja uzeti riječ?

Izvolite za govornicu.

Anto Đapić:

Gospodine predsjedniče Hrvatskog državnog sabora, kolege i kolege.

U ime Kluba Hrvatske stranke prava, odnosno podnositelja, nas trojice zastupnika, prijedloga Zakona o otklanjanju posljedica totalitarnoga komunističkoga režima, u cijelosti odbacujem razloge koje je predsjednik Kluba HDZ-a naveo kao razloge za traženje skidanja točke s dnevnog reda. Naime, kod same naznake kako planiramo predložiti Prijedlog ovoga zakona, podstrateškoga zakona u Hrvatskome državnome saboru, taj Prijedlog je dočekan i sama inicijativa, rekao bih na politički nož. Vrlo oštro, jako, u trenutku kada je taj napad pokrenut od strane kako HDZ-a, tako i od velikoga dijela medija u Hrvatskoj, nije još bio ni dostupan Prijedlog našega zakona koji je sada, doduše, svakom bio dostupan. Ja sam očekivao da će nakon što se uvidi, uđe u sadržaj, našega prijedloga, da će se i takva stajališta promjeniti i da neće biti tako decidirana, neće biti tako oštara i neće biti tako neargumentirano napadana.

Prigovor koji je u ime Kluba HDZ-a podnio predsjednik, vrvi netočnostima, on vrvi netočnostima. On vrlo tendenciozno pokušava prikazati ovaj Prijedlog zakona, tako se inače radilo svih ovih 12 mjeseci od kad se krenulo u tu proceduru. Pa na primjer, gospodin Šeks govor o tisućama povlaštenika koji bi bili zahvaćeni ovim Prijedlogom zakona. Međutim, prema Prijedlogu zakona, povlaštenici komunističkoga totalitarnoga režima su osobe kojima su u cijelosti, ili u bitnome dijelu, bile dostupne informacije koje je prikupljala tajna policija te obavještajna služba, odnosno osobe koje su imale pravo raspolažanja s prikupljenim informacijama. Osobe kojima je tajna služba ili obavještajna služba omogućavala materijalne povlastice, i druge prednosti koje ostalim državljanima nisu bile dostupne u jednakome opsegu i pod jednakim uvjetima ili su im bile potpuno nedostupne. Osobe kojima je posredovanjem tajne

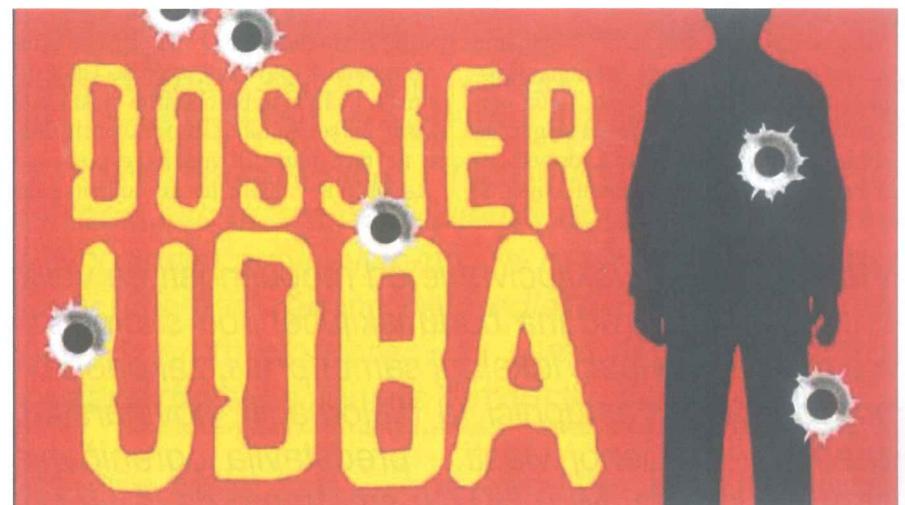
policije ili obavještajne službe, odnosno komunističke partije oprošteno kazneno dijelo ili dio kaznenog, ili do progona za kazneno dijelo, nije niti došlo u zamjenu za suradnju. Te osobe koje su za znanje ili po nalogu tajne policije, odnosno obavještajne službe na teritoriju današnje Republike Hrvatske ili u inozemstvu, planirale, podupirale, organizirale, odnosno pripremale ili izvodile kaznena dijela, odnosno djela koja očito nisu u skladu s načelima pravnoga reda demokratske države. Prema tome, radi se o malom krugu ljudi. Prema tome, kreatora, ideologa, jednoga sustava, koji je cijeli svijet osudio, sve zemlje tranzicije u Europi, pa nema razloga da i Hrvatska ne prođe tim putom. Samo vis a vis usporedbe, zastupnicima i hrvatskoj javnosti treba istaknuti da su sve zemlje koje su u tranziciji ušle u NATO savez, donijele ovaj lustracijski zakon ili sličan i čak rigorzniji i restrektivniji nego što smo ga mi ovdje predložili.

HDZ prigovara na ustavnost ovoga Prijedloga zakona, Prijedlog zakona se apsolutno naslanja na Ustav, on nije protuustavan, jer je ustavom propisano i dopušteno ograničiti neke slobode, ako je to u svezi zaštite društva i države. Promašeni su prigovori koji su izneseni, da bi se radilo o progonima, jer ovaj prijedlog zakona ne predlaže nikakve progone, nego upravo obrnuto, suprotno, on predviđa samo provjeru onih koji se kandidiraju za vodeće dužnosti u državi i društvu, tj. jesu li pripadali u kategoriju tzv. povlaštenika totalitarnoga režima. Dakle, tako dugo dok netko ne iskaže ambiciju za vodećim mjestom u državi i društvu, nitko ga neće ni pitati je li ili nije bio ideolog, ili je li imao ili nije imao vodeću ulogu u totalitarističkome komunističkome režimu. Oni koji govore da se u zakonu osjeća miris paljevine, kao što se na odborima moglo čuti i progon vještice, samo plitkom demagogijom pokušavaju zaplašiti nevine ljudi i to one koji su bili i one koji nisu bili članovi Komunističke partije. Govori se o ideološkoj podjeljenosti. Zakon nije ideološki, barem ne u većoj ni u manjoj mjeri od bilo kojega drugoga zakona. Koji je to zakon moguće razumjeti bez ideologije, niti primjerice Zakon o zaštiti tržišne utakmice, ili Zakon o manjinskim

jezicima, ili bilo koji drugi sličan zakon nije moguće razumijeti bez ideologije. S druge strane, zločini i kršenje demokratskih sloboda, nisu ideološka kategorija. Zločin, doduše, može biti počinjen u ime neke ideologije, ili uz blagoslov ideologije, no prijedlog ovoga zakona ne bavi se čak ni time. Zakon se bavi otklanjanjem posljedica zločina koje je počinio totalitaristički komunistički režim i sprječavanjem javnoga djelovanja i obavljanja visokih državnih dužnosti, onih ljudi koji su te zlo-

režima ovim zakonom, prijedlogom zakona se pravi krivci sprječavaju u tome da opstrukiraju pomirbu i da svoju krivicu prebacuju u djele (/i dijete, op. aut./) s nevinom većinom režimske nomenklature i tih komunističko-partijske većine.

Isto tako se navodi kako se Ustav i cjelokupno hrvatsko zakonodavstvo, već odredilo prema totalitarizmu i osudilo ga. Takav stav je posve relevantan, jer je to posredno određenje prema totalitarizmu. Zakonom se upravo želi ne-

čine planirali, poticali i provodili. Čak niti ta zabrana prema ovome zakonu nije stalna, nego može biti izrečena na pet do deset godina. S druge strane, te ljudi nitko ne bi sprječavao ili ometao u obavljanju bilo kojega drugoga posla. Oni, dakle, mogu biti npr. uspješni gospodarstvenici, ali ne primjerice i visoki državni dužnosnici.

Gospodin Šeks je govorio o izuzecima, da su one preuske. Od primjene odredbi zakona bile bi izuzete sve žrtve totalitarističkoga komunističkoga režima, pa čak i oni koji su prije toga bili povlaštenici tog režima, a njih prema ovome prijedlogu zakona nema jako puno, to je jedna vrlo uska kategorija. Ovdje se pokušava, u prigovoru kako vidim, napasti na prijedlog da je on uperen protiv pomirbe koja je dovela do stvaranja Hrvatske države. Naprotiv, zakon nije napad na pomirbu, već je on doprinos pomirbi, jer pomirba nije abolicija i oprost onima koji su smisljali i činili zločine pod okriljem totalitarističkoga

posredno odrediti, prema ne bilo kojem totalitarizmu, nego prema komunističkome totalitarnome režimu i otkloniti njegove posljedice. Ustavom se ne otklanjaju posljedice, a u ukupnom zakonodavstvu nedostaje takav konkretni zakon, kojim bi se otklonile posljedice totalitarnoga komunističkoga režima. Hrvatska država, kako je rečeno na klobovima, nije dar kozmosa kako govore neki dužnosnici HDZ-a, nego su Hrvati vodili bezpoštredni krvavi Domovinski rat. U ratu su sudjelovali gotovo svi hrvatski građani, različitih političkih opredjeljenja, i nismo se u Hrvatskoj mogli baviti otklanjanjem posljedica i kadrovskim prekidom kontinuiteta s totalitarnim komunističkim režimom. Međutim, kadrovski prekid kontinuiteta s komunističkim režimom je jedan od bitnih uvjeta za ravnopravno pridruživanje Međunarodnoj zajednici slobodnih demokratskih zemalja, jedan od osnovnih uvjeta za sve zemlje koje su bile nosioci ili žrtve komunističkoga totalitarnoga

režima. Zato Prijedlog zakona ne da nije zakasnio, nego je baš sada aktualan zbog lošega međunarodnoga položaja Hrvatske i zasigurno bi doprinio bržem i lakšem primanju Hrvatske u zajednicu demokratskih država i europske integracije. Da ne govorim o tome, da je ružna i loša praksa skidati prijedloge zakona s dnevnoga reda. O ovome što je prigovor HDZ-a, dalo bi se jako puno polemizirati i raspravljati, mi pristajemo na to, zato tražimo da točka ostane na dnevnom redu, da se prigovor ne usvoji, a kasnije u raspravi pokazati tko ima bolje, a tko lošije argumente.

Zaključio bih, Zakon o otklanjanju posljedica totalitarinoga komunističkoga režima, Prijedlog zakona, treba prekinuti kontinuitet s onim čega se gnušao i bojao cijeli svijet, prekid kadrovskega kontinuiteta s onim režimom kojeg se

formacije o sigurnosnoj političkoj ocjeni koju su radile obaveštajne službe, pa bi samo na taj način zato što je bio tam formalni član, tisuće i tisuće ljudi bilo od toga isključeno.

Druge, prema Prijedlogu zakona bi taj neki lustracijski sud i lustracijski povjerenik ispitivao da li je neka osoba iz sadašnjega aparata organizator poticanja zločina i sl. prema odredbi članka Ustava da se nitko ne može smatrati kriv dok mu to sud ne utvrdi pravomoćnom odlukom. Dakle, nikako to ne bi mogao lustracijski sud, ni povjerenik Sabora, ni bilo tko drugi. To sve jednostavno ne stoji. A mislim da ovo pitanje treba ostaviti znanosti povijesti, a da se Hrvatski državni sabor treba okrenuti rješavanju gorućih socijalnih i drugih problema, a ne provoditi, kažem, nove podjele i jednostavno tražiti, jer će dolaziti sada

nom manjinom. Apsolutno je to nemoguće i ovo što je gospodin Šeks rekao ne stoji ni u jednoj jedinoj riječi. On je rekao za partijske sekretare, koji su bili po komitetima itd., koliko ih ima, nije problem, naročito je dobar dio tih sekretara danas tamo, s time mi nemamo ništa. Međutim, upitno je, je li svaki od tih partijskih sekretara imao uvid kao povlaštenik u punu informaciju i njenim raspolažanjem. Takav broj ljudi nije bio velik. Prema tome, pokušava se podastrijeti od strane gospodina Šksa, da se radi o velikome krugu ljudi kako bi se Prijedlog zakona, apriori odbacio. Prema našim uvjerenjima radi se o izuzetno malome broju ljudi, ali zasigurno ih još ima, i dok se njih ne otkloni iz kadrovske križaljke hrvatske politike, mi nećemo moći rješavati goruće probleme o kojima gospodin Šeks govori.

Predsjednik:

Ispravak netočnoga navoda uvaženi zastupnik Dino Debeljuh.

Dino Debeljuh:

Želio sam samo jedan ispravak gospodina Šksa. Gospodin Šeks je rekao da je bio formalni član u komitetu. Nije / Niti, op. aut./ jedan formalni član nije mogao biti u komitetu nego su bili to izuzetno provjereni kadrovi, koji su se pokazali na drugim mjestima. Tako da je to potpuno netočno. Formalni članovi nisu ti o kojima se govori, inače mi iz IDS-a jesmo protiv ovakvoga zakona, ali nismo protiv rasprave kao što ste vi protiv rasprave.

Predsjednik:

Ja stavljam na glasovanje.

Tko je za prigovor zastupnika Vladimira Šksa da se iz dnevnoga reda izostavati Prijedlog zakona? Tko je za taj Prijedlog?

Ja bih molio da se broji, iako nije uobičajeno, ja vidim da je to velika većina, da ne bi bilo kakvih špekulacija poslije. Malo držite desnu ruku u zraku.

Ima ih i s lijevom.

Hvala.

Tko je protiv, odnosno za uvrštanje u dnevni red?

Za prijedlog da se ne uvrsti u dnevni red glasovalo je 62 zastupnika. A da se uvrsti samo 7.

Prema tome utvrđujem, nemojte dalje, mi smo vrlo ozbiljno o tome razgovarali, svi ste imali mogućnost. Dajte da završi-

mo. Prema tome nije, uvaženi zastupnik Dubravko Jelčić u prigovoru traži da se iz dnevnoga reda izostavi i točka Prijedloga deklaracije o osudi totalitarnoga komunističkoga režima.

Pisani prigovor ste primili, ali ukoliko želi uvaženi kolega može i usmeno obrazložiti.

Akademik Antun Dubravko Jelčić:

Gospodine predsjedniče, gospode i gospodo. Na temelju Članka 192. stavak 3. Poslovnika Zastupničkoga doma, u ime Kluba zastupnika Hrvatske demokratske zajednice, predlažem da se iz prijedloga dnevnoga reda za 29. sjednicu Zastupničkoga doma izostavi točka 12. Prijedloga deklaracije o osudi totalitarnoga komunističkoga režima predlagatelja Ante Đapića, dr. Borisa Kandarea i Vlade Jukića. Prijedlog deklaracije, koju sam naveo, sadrži sve bitne ideje koje su već izražene i potvrđene u Saboru u nekoliko dokumenata ranijih godina.

Prije svega, u izlaganju Predsjednika Republike o stanju u Republici Hrvatskoj na svečanoj sjednici sabora 30. svibnja 1991. koju je Sabor Republike Hrvatske prihvatio svojim zaključkom donesenim na zajedničkoj sjednici triju vijeća. Zatim u deklaraciji o osudi političkoga procesa i presude kardinalu dr. Alojziju Stepincu, koji je Sabor Republike Hrvatske izglasao na zasjedanju 14. veljače 1992., a objelodanjena je u Narodnim novinama br. 9, 92. Kao u deklaraciji o osudi uhićenja i umorstva Andrije Hebranga, donesenoj na istom zasjedanju istoga dana i objelodanjenoj u istom broju Narodnih novina.

Jugo politike. Hrvatski čovjek nije mogao naći niti upotrebljavati normalni hrvatski naziv, niti je mogao slobodno izražavati svoje, niti je smio otkrivati i s ponosom nositi hrvatsko znamenje. U tome slijedu, može se i produžiti. Međutim, važno je da je Sabor istoga dana u svome zaključku pod točkom 1. Izglašao: Sabor Republike Hrvatske u potpunosti prihvata izvješće Predsjednika Republike o stanju u Republici.

U deklaraciji o osudi političkoga procesa i osude kardinalu Stepincu, kaže se: u cilju osude montiranoga procesa, i osude nadbiskupu Stepincu, Hrvatski sabor istodobno osuđuje političke procese brojnim nevinim suđenjem svećenicima redovnicima i vjernicima, osuđujući na taj način i protunarodni komunistički režim.

U deklaraciji o osudi uhićenja i umorstva Andrije Hebranga, kaže se: u cilju slamanja težnji hrvatskoga naroda za njegovom državnošću, velikosrpske i jugounitaričke snage u vođenju protuhrvatske politike uhitile su i okrutno umorile dosljednoga borca za hrvatsko

Ante Đapić: *Zakon nije napad na pomirbu, on je doprinos pomirbi, jer pomirba nije abolicija i oprost onima koji su smislili i činili zločine pod okriljem totalitarističkoga režima, prijedlogom zakona se pravi krivci spriječavaju u tome da opstruiraju pomirbu. Ovaj prijedlog zakona ne predlaže nikakve progone, nego suprotno, on predviđa samo provjeru onih koji se kandidiraju za vodeće dužnosti u državi i društvu...*

državno pravo Andriju Hebrangu, osudivši pri tome u montiranom političkom procesu nevine, suprugu mu Olgu Hebrang i suradnika Vladimira Frajića, na dugogodišnje kazne robije. Hrvatski sabor ovom deklaracijom odbacuje te protuhrvatske progone, i osuđuje njihove idejne začetnike i izvršitelje.

Iz toga se može zaključiti da je u tim dokumentima nedvojbeno osuđen sustav komunističke represije, koji je vladao u Hrvatskoj od svibnja 1945. do svibnja 1990. Iz tih dokumenata se jasno razabire politički stav Hrvatskoga državnoga sabora, prema bivšem komunističkom poretku i sustavu vlasti u njemu. Taj stav je sasvim sukladan intencijama predložene Deklaracije o osudi totalitarnoga komunističkoga režima, predlagatelja kolega Đapića, Kandarea i Vlade Jukića. Iz navedenih razloga Klub zastupnika Hrvatske demokratske zajednice u Zastupničkome domu Hrvatskoga državnoga sabora, smatra da je nepotrebno ponovo raspravljanje i donošenje deklaracije kako su predložili navedeni zastupnici. To bi značilo ponavljanje jednom već

Vladimir Šeks: *Isključivanje od mogućnosti da veliki broj hrvatskih građana budu isključeni od sudjelovanja u izvršnoj vlasti, lokalnoj samoupravi, zakonodavnoj, da budu zastupnici, u diplomaciji, novinarstvu, znanosti, sudbenoj vlasti... predstavlja ograničenja prava i sloboda. Mi u HDZ-u smatramo da je na političkim strankama, na hrvatskoj političkoj javnosti da u demokratskom postupku procjeni hoće li poklanjati povjerenje ljudima koje bi HSP želio eliminirati od obnašanja niza dužnosti*

sve zemlje u kojima je postojao srame, onoga od čega se danas čiste sve europske zemlje u kojima je taj zločinački režim vladao i nevjerljivo je i nedopustivo da takav prijedlog glasnogovornik vladajuće stranke u Hrvatskoj državnom saboru naziva Mackartijevom anti-komunističkom histerijom.

Hvala lijepo.

Predsjednik:

Uvaženi kolege Šeks ima ispravak netočnoga navoda.

Vladimir Šeks:

Biti će uistinu kratak. Prema tome Prijedlogu zakona, kaže kolega Đapić, da bi bio uski krug ljudi isključen. A svaki tadašnji općinski komitet dobivao je in-

uskoro takav Prijedlog zakona s jedne druge strane i mi bi ovdje, prema tome Prijedlogu zakona i ovoga i drugoga trebali raspravljati o tome kako da što uspješnije podijelimo hrvatski narod i hrvatske građane. Mislim da to u Hrvatskoj nitko ne želi osim možda jedne vrlo male skupine da se ponovno stvaraju podijele i razdvajanja u hrvatskoj narodu.

Predsjednik:

Ispravak netočnoga navoda uvaženi kolega Đapić.

Anto Đapić:

Potpuno je netočno što govorи gospodin Šeks, jer je nemoguća podijela apsolutne većine s izuzetnom minor-

zauzetoga, i u ovom saboru izglasanoga, političkoga stajališta. Hvala.

Predsjednik:

Prihvaćaju li predlagatelji ovo obraženje? Izvolite.

Dr. Boris Kandare:

Gospodine predsjedniče Hrvatskoga državnog sabora, gospode i gospodo zastupnici.

Predlagatelji Deklaracije o osudi totalitarnoga komunističkoga režima Đapić, Kandare i Jukić protive se u cijelosti prigorima, koje je iznio akademik Jelčić u ime Kluba zastupnika Hrvatske demokratske zajednice.

Mi smatramo da pitanje osude totalitarnoga komunističkoga režima nije znanstveno, nego eklatantno političko pitanje, pa prema tome, predstavlja problem prema kojemu ovaj Sabor, dakle, Hrvatski državni sabor treba zauzeti izričito stajalište. Ova stajališta o kojima je bila riječ u prigovoru na prijedlog dnevnog reda, tu se govori o deklaracijama koje je Sabor Republike Hrvatske donio '92. godine i to dvije deklaracije, onoj koja se odnosi na osudu političkoga procesa i presude kardinalu Alojziju Stepincu i one deklaracije koja se odnosi na osudu uhićenja o umorstvu Andrije Hebranga. Predlagatelji smatraju da se ove dvije deklaracije odnose na pojedinačna pitanja, tj. na procese i uhićenja dviju osoba i to za kardinala Alojzija Stepinca i za Andriju Hebranga, a da se opće stajalište Hrvatskoga državnog sabora, koje se izvodi iz ovih deklaracija, ukazuje kao tumačenje ovih deklaracija koji su pojedinačni akti kako bi one imale opću vrijednost. Mi smatramo da ove pojedinačne deklaracije ne mogu odrediti opći stav, dakle opće stajalište Hrvatskoga državnog sabora prema pitanjima unutarnje i vanjske politike Hrvatske države, a to je upravo pitanje osude totalitarnoga komunističkoga režima.

Mi ne možemo shvatiti da netko može biti protiv uvrštenja u dnevni red jedne opće deklaracije koja osuđuje čine koji su izvršeni u doba najvećega mraka u hrvatskoj povijesti, u doba totalitarnoga komunističkoga režima koji je trajao u Hrvatskoj preko 45 godina.

Mi ne možemo shvatiti da se Hrvatski državni sabor ne bi trebao izričito odrediti prema općem pojmu totalitarnoga komunističkoga režima i to time da bi

odredio da je upravo taj režim kroz svoja djela kršio ljudska prava i temeljne slobode, te javno progonio razne političke, vjerske i socijalne skupine. Da je on to radio, nije sporno. To upravo dokazuju

Akademik Dubravko Jelčić, obrazlažući zašto se protivi Prijedlogu deklaracije o osudi totalitarnoga komunističkoga režima, kazao je 'kako je to već učinio predsjednik Tuđman donijevši deklaracije o osudi uhićenja i uboštva Andrije Hebranga, kao i osudi političkoga procesa i osude kardinalu Stepincu, osudivši istovremeno političke procese brojnim nevino suđenim svećenicima redovnicima i vjernicima, osuđujući na taj način i protunarodni komunistički režim'

ove dvije pojedinačne deklaracije na koje se podnositelj prigovora poziva. To je deklaracija koja se odnosi na kardinala Stepinca i deklaracija koja se odnosi na Andriju Hebranga. Nadalje, taj totalitarni komunistički režim je osim kršenja ovih temeljnih prava, prema na-

šemu stajalištu, onemogućavao slobodu izražavanja političke svijesti o nepovoljnog stajalištu u državi, u bivšoj državi te ucjenama prisiljavao ljudi na javnu potporu takvom zločinačkom komunističkom sustavu. Svim tim kršenjem i onemogućavanjem djelatnosti, potkopavao je temelje pravne države, zlorabio međunarodne ugovore i zlonamjerno utemeljio usporedni tajni pravni sustav za koji nema presedana u povijesti čovječanstva. Taj totalitarni komunistički režim je u općemu pojmu činio sve ovo o čemu sam ja govorio, a tim činjenjem je ostvarivao svoje ciljeve na način što je ubijao i zatvarao ljudi, što je uvodio brutalne metode fizičkoga i psihičkoga mučenja, osnivao koncentracijske logore za političke zatvorenike, nasilno oduzimao privatnu imovinu, otežavao zapošljavanje i obrazovanje i ograničavao putovanja u inozemstvo te onemogućavao povratak osobama koje su bile nepodobne za komunizam. Sve ove rezultate toga djelovanja mi nalazimo u raznoraznim zakonima, rezolucijama i deklaracijama koje donosi ovaj Hrvatski državni sabor, a koje se očituju kao pojedinačni akti. Mi smatramo da bi jednim općim aktom, ovom deklaracijom o osudi totalitarnoga komunističkoga režima, trebalo pobrojati sve ono što je ovdje rečeno.

Mi smatramo, nadalje, i na kraju ovoga svega htio bih kazati da mi držimo odgovornima za nastale posljedice totalitarnoga komunističkoga režima vodstvo Komunističke partije Jugoslavije, odnosno Komunističke partije Hrvatske ili njenih nasljednika. Deklaracija bi trebala to utvrditi i vodstvo komunističke partije, dakle dio komunističke partije učiniti odgovornima za sva uboštva u kojima je u ime komunističke revolucije na nemilosrdan način ubijen veliki broj ljudi bez mogućnosti obrane. Mi smatramo da bi Hrvatski državni sabor trebao jednom općom deklaracijom, upravo ovom koju mi predlažemo na donošenje, da bi ona trebala biti uvrštena u dnevni red, da bi se o njoj trebalo raspravljati i da bi na kraju te rasprave Hrvatski državni sabor trebao prema ovome prijedlogu zauzeti svoj stav. Prema tome, mi se protivimo prigorima i ustrajemo pri tome da se prijedlog ove deklaracije uvrsti u dnevni red ove sjednice. Hvala.

Predsjednik:

Dajem na glasovanje prigovor uvaženoga zastupnika Dubravka Jelčića, da se iz dnevnog reda izostavi Prijedlog deklaracije o osudi totalitarnoga komunističkoga režima.

Tko je za to da se ne uvrsti u dnevni red?

Brojite, molim vas. Većina jest, ali neka bude točno.

Hvala.

Tko je za to da se uvrsti u dnevni red?

59 glasova je protiv toga da se uvrsti u dnevni red, a 16 da se uvrsti. Prema tome, utvrđujem da ovaj prijedlog ne može biti uvršten u dnevni red.

Zapisnik 29. sjednice Zastupničkog doma Sabora

Također je dostupan Zapisnik 29. sjednice Zastupničkog doma Sabora, održane 18., 19., 20., 25., 26. i 27. III. 1998., u kojemu je zaključak sumiran (str. 5.-6.).

'Sukladno članku 192. stavak 3. Po-slovnika pisani prigovor na predloženi dnevni red dostavili su zastupnici Vladimir Šeks, akademik Antun Dubravko Jelčić, Marin Milet i Srećko Bijelić.

Zastupnik Vladimir Šeks u prigovoru je zatražio da se iz dnevnog reda izostavi točka: PRIJEDLOG ZAKONA O OTKLJANJANJU POSLJEDICA TOTALITARNOGA KOMUNISTIČKOGA REŽIMA, prvo čitanje, P.Z. br. 396, čiji predlagatelji su zastupnici Anto Đapić,

dr. Boris Kandare i Vlado Jukić. Pisani prigovor zastupnici su primili na sjednici. Podnositelj prigovora, zastupnik

Prelazak 1990. – 1991. i prve demokratske izbore nije pratila lustracija, pratio ju je jedan vid djelomične lustracije, umirovljenje, ali ne kadrova iz gornjih katova komunističkoga režima, nego umirovljenje običnih Hrvata, nepartijaca, koji su uspjeli preživjeti 45 godina u vlastitoj zemlji kao građani drugoga reda, a da nisu iselili

62 'za' i 7 'protiv', prihvatio prigovor zastupnika Vladimira Šeksa i u dnevni red nije uvršten Prijedlog zakona o otkljanjanju posljedica totalitarnoga komunističkoga režima, prvo čitanje, P.Z. br. 396, čiji predlagatelji su zastupnici Anto Đapić, dr. Boris Kandare i Vlado Jukić.

Zastupnik akademik Antun Dubravko Jelčić u prigovoru traži da se iz dnevnog reda izostavi točka PRIJEDLOG DEKLARACIJE O OSUDI TOTALITARNOGA KOMUNISTIČKOGA REŽIMA, čiji predlagatelji su zastupnici Anto Đapić, dr. Boris Kandare i Vlado Jukić. Pisani prigovor zastupnici su primili na sjednici. Podnositelj prigovora, zastupnik akademik Antun Dubravko Jelčić, obrazložio je prigovor, a dr. Boris Kandare obrazložio je Prijedlog deklaracije. Zastupnički dom je, većinom glasova 59 'za' i 16 'protiv', prihvatio prigovor zastupnika akademika Antuna Dubravka Jelčića i u dnevni red nije uvršten Prijedlog deklaracije o osudi totalitarnoga komunističkoga režima, čiji predlagatelji su zastupnici Anto Đapić, dr. Boris Kandare i Vlado Jukić.' (podcrtno i podebljano: autori)

(U sljedećem tekstu objavit ćemo dokumente o sprječavanju lustracijskoga procesa u Hrvatskoj 1999. godine te se ukratko osvrnuti na značajne povjesne događaje.)

